

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาที่ต้องการศึกษาและความสำคัญของเรื่อง

งานด้านปศุสัตว์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรของมูลนิธิโครงการหลวงในปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 25 แห่งที่ทำการทดสอบสาธิตและ/หรือส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ เช่น แพะ สุกร ไก่ กระจ่าง โค และกระบือ เป็นต้น (มูลนิธิโครงการหลวง, 2559) โดยมูลนิธิโครงการหลวงมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ บนพื้นที่สูง ดังนี้ (1) ไก่เบอร์สได้รับการทดลองเลี้ยงจากประเทศฝรั่งเศส และนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรในปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบันมีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 5 ศูนย์ (ทุ่งเริง ปางคะ วัดจันทร์ แม่หลอดและป่าเมี่ยง) เกษตรกร 54 ราย (2) ไก่ฟ้าได้รับพันธุ์จากประเทศอังกฤษ และนำมาส่งเสริมเมื่อปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันมีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 4 ศูนย์ ซึ่งเป็นการเลี้ยงภายในศูนย์ 3 ศูนย์ (วัดจันทร์ แม่หลอด และหนองเขียว) และเกษตรกร 1 ราย (ปางคะ) (3) ไก่กระดูกดำเริ่มส่งเสริมในปี พ.ศ. 2557 จากงานวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ไก่กระดูกดำบนพื้นที่สูง มีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 13 ศูนย์ (ปางคะ อ่างช้าง ทุ่งเริง ห้วยเสี้ยว หนองเขียว ป่าเมี่ยง วัดจันทร์ ห้วยลึก แม่หลอด แม่แพะ แม่ปูนหลวง หมอกจ๋าม และสะโง๊ะ) เกษตรกรจำนวน 102 ราย (4) สุกรได้รับพันธุ์หมยซานจากประเทศจีน และพันธุ์เป็ดแดงจากประเทศเบลเยียม โดยทำการผสมพันธุ์เป็นสุกรลูกผสม และนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงในปี พ.ศ. 2547 มีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 13 ศูนย์ (ปางคะ อ่างช้าง ทุ่งเริง ห้วยเสี้ยว หนองเขียว ป่าเมี่ยง วัดจันทร์ ห้วยลึก แม่หลอด แม่แพะ แม่ปูนหลวง หมอกจ๋าม และสะโง๊ะ) (5) กระจ่าง ได้รับสนับสนุนพันธุ์จากประเทศจีน และนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันมีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 3 ศูนย์ (ทุ่งเริง ห้วยเสี้ยว ป่าเมี่ยง) เกษตรกรจำนวน 6 ราย (6) แพะนม ได้รับมาจากคณะสัตวแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเลี้ยงภายในศูนย์รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกร จนถึงปัจจุบันมีศูนย์ที่เลี้ยงทั้งหมด 2 ศูนย์ เลี้ยงภายในสถานีเกษตรหลวงอ่างช้าง และเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ จำนวน 5 ราย (7) กระบือ ได้รับสนับสนุนจากศูนย์บำรุงพันธุ์สัตว์บุรีรัมย์ ซึ่งนำเข้าจากประเทศอินเดียปี พ.ศ. 2548 โดยส่งเสริมให้เกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือเลี้ยงจำนวน 3 ราย และ (8) แกะขน ได้รับสนับสนุนพันธุ์โครงการพระราชดำริปางตอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 โดยเป็นการเลี้ยงในสถานีเกษตรหลวงอินทนนท์และกลุ่มเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย

การดำเนินงานด้านปศุสัตว์ ช่วยพัฒนาให้เกิดทางเลือกมากขึ้นในการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบของมูลนิธิโครงการหลวง อย่างไรก็ตามการดำเนินงานดังกล่าว ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้มีเพียงการเก็บข้อมูลจำนวนเกษตรกร รายได้จากการจำหน่าย และชนิดสัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยงโดยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ซึ่งยังไม่สะท้อนถึงผลของการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมามากนัก ดังนั้น การประเมินผลสำเร็จของงานพัฒนาและส่งเสริมด้านปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวง จะช่วยให้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน (current state)

ความสำเร็จของการดำเนินงาน และแนวทางการส่งเสริม ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวงในอนาคต เพื่อเป็นแหล่งอาหาร รายได้ พลังงานทดแทน และปัจจัยการผลิตทดแทน (ปุ๋ยคอก) ให้กับเกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงและพื้นที่สูงอื่น ๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความสำเร็จของงานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาลักษณะทั่วไปในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานวิจัย อย่างน้อย 5 แห่ง โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ เช่น รายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน/ปี และแผนการดำเนินงานด้านปศุสัตว์ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เป็นต้น

1) การศึกษาเพื่อประเมินความคุ้มค่าด้านปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวง ด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัด 4 ด้าน ตามที่งานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ได้กำหนดขึ้น ดังนี้

- (1) ข้อมูลด้านแหล่งอาหาร
- (2) ข้อมูลด้านรายได้
- (3) ข้อมูลด้านพลังงานทดแทน
- (4) ข้อมูลด้านปัจจัยการผลิตทดแทน (ปุ๋ยคอก)

2) การวิเคราะห์ความสำเร็จของงานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวง ในด้านแหล่งอาหาร รายได้ พลังงานทดแทน และปัจจัยการผลิตทดแทน (ปุ๋ยคอก)

3) การวิเคราะห์แนวทางและจัดทำข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวงในอนาคต สำหรับเป็นแหล่งอาหาร รายได้ พลังงานทดแทน และปัจจัยการผลิตทดแทน (ปุ๋ยคอก) ให้กับเกษตรกรบนพื้นที่สูง

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1) ข้อมูลการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดำเนินงานวิจัยอย่างน้อย 5 แห่ง เช่น สภาพพื้นที่ ช่วงเวลาการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดในพื้นที่ต่าง ๆ วิธีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ จำนวนและรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมปศุสัตว์ โดยแยกตามชนิดของสัตว์ในแต่ละพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ฯลฯ

2) ข้อมูลของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิด ได้แก่ ไก่เบรส ไก่กระดุกดำ แพะนม กระบือนมและสุกร ในพื้นที่ดำเนินงานวิจัย อย่างน้อย 5 แห่งตามตัวชี้วัด 4 ด้าน ที่งานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ได้กำหนดขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคุ้มค่าด้านปศุสัตว์ ในการศึกษาี้ หมายถึง การที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการส่งเสริมจากมูลนิธิโครงการหลวง มีความสำเร็จในการเลี้ยงสัตว์ตามตัวชี้วัด 4 ด้าน ตามที่งานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ของมูลนิธิโครงการหลวงกำหนดขึ้น ได้แก่ (1) แหล่งอาหาร (2) แหล่งรายได้ (3) พลังงานทดแทน และ (4) ปัจจัยการผลิตทดแทน (ปุ๋ยคอก)

